

Robert Stupperich: Erasmus von Rotterdam und seine Welt. Berlin, Walter de Gruyter 1977. IX+210 s. DM 38.

500-året for Erasmus af Rotterdams formodede fødeår 1467 har naturligt nok givet anledning til en øget strøm af skrifter om denne centrale personlighed i europæisk åndsliv uden dog, at Huizingas klassiske biografi fra 1924 er blevet fordunklet. Et enkelt bidrag har allerede været anmeldt i dette tidsskrifts bind 76, s. 275. Måske har jubilæet også medvirket til, at flere historikere har peget på vor egen Paulus Helies afhængighed af Erasmus (således H. Peters i Kirkehistoriske Samlinger 1969 og K. Hørby i Festskrift til Povl Bagge 1972), og at senest forfatteren Villy Sørensen har kastet sig over hans satiriske lovprisning af dårskaben (*Laus stultitiae* fra 1511). Indirekte har det i hvert fald inspireret til den vesttyske kirkehistoriker Robert Stupperichs bog. Han kendes fra talrige afhandlinger om humanismen og de lutherske teologer, herunder en monografi om reformationen i Tyskland, der kom i 1972. I de senere år har han imidlertid været knyttet til den store Opera omnia-udgave af Erasmi skrifter (Amsterdam 1969 ff.), og den foreliggende Erasmus-bog må anses for at være en frugt af dette arbejde.

Det har ikke interesseret Stupperich at gå i Huizingas fodspor. I stedet har han skrevet et levende og engageret indlæg i den standende debat, der sætter spørgsmålstejn ved mange træk navnlig i Erasmi ungdomsliv, som ældre forskere byggede på. Udover Erasmi brogede livsløb behandles i særskilte kapitler hans pædagogiske synspunkter, forholdet til politik og naturligvis hans teologi, herunder de mange kontroverser, der formørkede hans sidste år. Både som en introduktion til den efterhånden helt uoverskuelige Erasmus-forskning og for den kyndige vil bogen være nyttig. Som et kuriosum kan bemærkes, at litteraturfortegnelsen vel er alfabetisk, men at forfatternes initialer anføres først. Det ser forrykt ud.

Mikael Venge

Vejledende Arkivregistraturer XVIII. Lokalarkiver til 1559: Gejstlige Arkiver II. Odense stift, jyske stifter og Slesvig stift. Ved *Thelma Jexlev*. Udgivet af Rigsarkivet. Kbh. 1977. 432 s.

Det er meget glædeligt så forholdsvis kort tid efter udsendelsen af bind I, jf. HT 13. r. III, s. 282, at kunne præsentere fortsættelsen, som indeholder, hvad der er levnet af arkiverne fra stifterne vest for Storebælt samt Slesvig stift, som helt på linie med de øvrige er medtaget i fuldt omfang, selv om det i nyeste tid er delt mellem Danmark og Tyskland. Delingens konsekvenser for dette bispe- og kapitelsarkiv er kort omtalt i de indledende bemærkninger, jf. registratures s. 387-88. Som i bd. I medtages ikke dele af arkiverne, der beror uden for de nuværende landegrænser.

Som fremhævet i forordet har man fulgt de i bind I knæsatte principper: inden for hvert stift registreres først bispe- og kapitelsarkiv, derefter følger landsbykirkers, købstadkirkers og til sidst klostrenes arkiver. Der henvises som tidligere til tryk i *Diplomatarium Danicum* samt til udtogene i 1. og 2. rk. af *Repertoriets* og efter rimeligt skøn også til *Regesta*. Derudover er henvisningerne udvidet med A. Heises *Diplomatium Vibergense* og med diplomatariet i Lindbæk & Stemann, *De danske Helligåndsklostre*. – Pudsigt nok mangler dog trykhenvisningen til Dipl. Dan. ved Paschalis 2.s bulle af 1117 til Hubald i Odense, det ældste brev overhovedet i disse arkiver.

Som i bind I er den overvejende del af materialet breve på jordegods, »adkomster«, og taget under eet er det stoffet efter 1400, der dominerer i de jysk-fynske stifter. Yderligere vil begge bind nu give den første samlede oversigt over stoffet i de gejstlige arkiver fra tiden 1513 (*Repertoriets* ophør) til og med Kristian 3.s død i 1559, et første skridt